

रोल नं.

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--

परीक्षार्थी कोड को उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर अवश्य लिखें ।

Candidates must write the Code on the title page of the answer-book.

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 हैं ।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिए गए कोड नम्बर को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर लिखें ।
- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में 10 प्रश्न हैं ।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें ।
- इस प्रश्न-पत्र को पढ़ने के लिए 15 मिनट का समय दिया गया है । प्रश्न-पत्र का वितरण पूर्वाह्न में 10.15 बजे किया जाएगा । 10.15 बजे से 10.30 बजे तक छात्र केवल प्रश्न-पत्र को पढ़ेंगे और इस अवधि के दौरान वे उत्तर-पुस्तिका पर कोई उत्तर नहीं लिखेंगे ।
- Please check that this question paper contains 8 printed pages.
- Code number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate.
- Please check that this question paper contains 10 questions.
- **Please write down the Serial Number of the question before attempting it.**
- 15 minutes time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10.15 a.m. From 10.15 a.m. to 10.30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer-book during this period.

संकलित परीक्षा – II

SUMMATIVE ASSESSMENT – II

मराठी

MARATHI

वेळ : 3 तास

निर्धारित समय : 3 घण्टे

Time allowed : 3 hours

गुण : 90

अधिकतम अंक : 90

Maximum Marks : 90

SECTION A (Comprehension)

1. खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची योग्य उत्तरे लिहा.

घरोघर सुंदर पुष्परचना असतेच असते. ती एक जपानी कला आहे आणि शास्त्रही आहे. चहापंडितांसारखे पुष्पपंडितही इथे होऊन गेले. ह्याही कलेची घराणी आहेत. घराण्यांचे नियम आहेत. पुष्परचना शिकवणारी विद्यालये आहेत. एखादीच डहाळी आणि एखादेच फूल यांतून हे जपानी लोक पुष्पकाव्य निर्माण करतात. कित्येक वेळा तर ही रचना मोठी सूचक असते. त्यांतून प्रियकर-प्रेयसी परस्परांचे मनोगत व्यक्त करतात. पुष्परचनेला जपानीत इकेबाना म्हणतात. बुद्धदेवांच्या चरणांशी पुष्परचनेचा विकास झाला. फुलेच काय पण वाळलेल्या काटक्यांतून सुद्धा हे जपानी लोक सुंदर चित्रकृती तयार करतात. प्रत्येक जपानी स्त्रीला पुष्परचनेची कला थोड्याफार प्रमाणात येत असते. वास्तविक हिंदू जीवनात आपल्या पूर्वजांनी फुलांची गुंफण चतुराईने केली होती ! पण प्रथम मुसलमानांच्या आणि नंतर इंग्रजांच्या गुलामगिरीत आम्ही किती तरी परंपरा मोडल्या. जुन्या मोडल्या आणि नव्या नीट जोडल्या नाहीत म्हणून सारा समाज कसा लडबडतोय ! नव्या शहरी जीवनाच्या वरवंट्याखाली ती वृक्ष-वेली-पाने-फुले पार चेचली गेली. माणसाला साहाय्यला घरे हवीत म्हणून पन्नास-पन्नास वर्षांचे सुंदर वृक्ष आम्ही कुऱ्हाडी घालून तोडतो. नवी झाडे लावण्याचे सरकारी संकल्प सुटतात.

जपानी जीवनात फुलाला फार महत्त्व आहे. पुष्परचना नाही असे घरच काय पण साधे दुकान पण नाही. मी तर टोकियोतल्या टॅक्सीवाल्यांनी टॅक्सीत फुलदाण्या ठेवलेल्या पाहिल्या आहेत. मुंबईत दिवसाला लाख रुपयांची फुले खपतात ही बातमी वाचून काही लोकांनी हाय खाली. मला तर ते वाचून मुंबईकरांबद्दल आशा वाटायला लागली.

प्रश्न :

- (i) नव्या शहरी जीवनाच्या वरवंट्याखाली ती वृक्ष-वेली-पाने-फुले पार चेचली गेली. वरील वाक्य कोणत्या प्रकारचे आहे ? 1
- (अ) कर्तरी प्रयोग
- (ब) कर्मणी प्रयोग
- (क) भावे प्रयोग
- (ii) बुद्धदेवांच्या चरणांशी पुष्परचनेचा विकास झाला. 1
- वरील विधानासाठी प्रश्न तयार करा.
- (iii) इकेबाना बद्दल थोडक्यात माहिती द्या. 3
- (iv) भारतीय समाजाबद्दल लेखकाने कोणती खंत व्यक्त केली आहे ? 3

2. खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची योग्य उत्तरे लिहा.

परिसर, निसर्ग यांप्रमाणे प्राण्यांशीही गाढ स्नेह जमू शकतो. कधी कधी माणसांच्या मैत्रीपेक्षा प्राण्यांची मैत्री अधिक उत्कट असते. धन्यासाठी जीव टाकणारे कुत्रे, घोडे यांची असंख्य उदाहरणे आढळून येतील. रोज घरात येणारे मांजर चार दिवस दिसले नाही, तर चुकल्यासारखे होऊन जाते. अंगणात नियमाने येणाऱ्या, दाणे टिपणाऱ्या चिमण्या नेकळत आपल्याला लळा लावतात. चार दिवस गमतीने परगावी गेलो, तर घरातल्या टेबलखुर्च्यासारख्या आणि कपाट - कॅलेंडरासारख्या निर्जीव गोष्टींची देखील एकसारखी आठवण होत राहते. पुस्तके सारखी टेबलावर पडून असतात. महिना महिना आपण त्यांना हात देखील लावत नाही; पण ती डोळ्यांसमोर हवी असतात. त्यांतले एखादे दिसेनासे झाले, तर आपण बेचैन होऊन जातो. या साऱ्या वेगवेगळ्या सोबतीच. त्यांचे महत्त्व तसे जाणवत नाही. त्यांची आवश्यकता मात्र फार मोठी असते.

चांगली मैत्री म्हणजे चांगली सोबत. चांगला सहवास. मानसिक आणि भावनिक संवाद साधण्याचे एक चांगले स्थळ. या सोबतीची आपल्याला एवढी ओढ का असावी ? मला वाटते, चांगली सोबत हे आपल्या व्यक्तित्वाचेच एक Extension-एक वाढलेले रूप आहे. आपल्यामधल्या अनेक उणिवा तिथे परिपूर्ण झालेल्या असतात. आपली अपुरी राहिलेली स्वप्ने त्या ठिकाणी साकार झालेली दिसतात.

प्रश्न :

- (i) सोबत या शब्दाचे लिंग खालीलपैकी कोणते ? 1
- (अ) पुल्लिंग
(ब) स्त्रीलिंग
(क) नपुंसक लिंग
(ड) यांपैकी नाही
- (ii) वरील उतान्यास योग्य शीर्षक द्या. 1
- (iii) अ गटातील शब्दांच्या ब गटातील अर्थाशी जोड्या लावा. 2
अ	ब
(1) परिसर	(I) कमतरता
(2) उणिवा	(II) वातावरण
	(III) सभोवतालची जागा
- (iv) वरील उतान्यात कशाचे महत्त्व सांगितले आहे ? कसे ? 3

SECTION B (Writing Skills)

3. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** विषयावर निबंध लिहा. [200 ते 250 शब्द] 10
- (i) प्रदूषण ! प्रदूषण !
- (ii) श्रावण मास
- (iii) मला पंतप्रधानपद मिळाले तर ...

4. खालीलपैकी **एका** विषयावर पत्र लिहा. 5

समर्थ/श्वेता देशपांडे, शनिवार पेठ, पुणे येथून महानगरपालिका पाणी पुरवठा विभागातील अधिकाऱ्यास घराजवळील पाण्याची पाईपलाईन गळत असल्याची तक्रार करणारे पत्र लिहीत आहे.

किंवा

ज्ञानदा/ज्ञानेश कुलकर्णी शाळेच्या परिसरात वृक्षारोपणासाठी उद्यानविभाग अधिकाऱ्यास विविध रोपांची मागणी करित आहे.

SECTION C (Grammar)

5. (अ) खालील प्रश्न सूचनेप्रमाणे सोडवा. (कोणतेही **पाच**) 5
- (i) उमेशने कागदावर नक्षी काढली. (विशेषनाम ओळखा)
- (ii) मी तुझ्या घरी उद्या येईन. (क्रियाविशेषण ओळखा)
- (iii) वेळीच उपाय केला म्हणून तुझे दुखणे बरे झाले. (उभयान्वयी अव्यय ओळखा)
- (iv) सुंदर दृश्य पाहून मनाला आनंद होतो. (विशेषण ओळखा)
- (v) देव त्यांचे कल्याण करो. (सर्वनाम ओळखा)
- (vi) शाबास ! उत्तम यश मिळविलेस. (अधोरेखित शब्दाची जात ओळखा)

- (ब) कंसांतील सूचनेनुसार प्रयोग बदला. (कोणतेही तीन) 3
- (i) शोभनाने कविता वाचली. (कर्तरी प्रयोग करा.)
- (ii) नीरा विनोद सांगते. (कर्मणी प्रयोग करा.)
- (iii) सैनिक शत्रूला मारतो. (भावे प्रयोग करा.)
- (iv) गुराखी गाई राखतो. (कर्मणी प्रयोग करा.)
- (क) सूचनेनुसार सोडवा. 3
- (i) हे जीवन सुंदर आहे. (भविष्यकाळ करा)
- (ii) दिलीपने सुंदर चित्र काढले. (वर्तमानकाळ करा)
- (iii) संध्याकाळी मी अभ्यास केला. (काळ ओळखा)
- (ड) लिंग बदला. 2
- (i) युवक
- (ii) मैत्रीण
- (iii) देव
- (iv) मुलगा
- (इ) वचन बदला. 2
- (i) नदी
- (ii) झाड
- (iii) चांदणी
- (iv) पर्वत
- (फ) समानार्थी शब्द लिहा. 1
- (i) हात
- (ii) आकाश

- (ग) विरुद्धार्थी शब्द लिहा. 1
- (i) कर्तव्य
- (ii) न्याय
- (ज) कंसांतील वाक्प्रचारांचा खालील वाक्यांमध्ये योग्य प्रकारे वापर करा. 2
- (दिमतीला असणे, चक्रावणे)
- (i) आज कोणाशी कुठे ही संपर्क साधण्यासाठी आपला भ्रमणध्वनी (मोबाईल) आपल्या सेवेला हजर असतो.
- (ii) सायलीचे अनपेक्षित संतापणे पाहून मी गोंधळून गेले.
- (ह) अचूक शब्द ओळखा व लिहा. 1
- (अ) कर्मदरीद्री
- (ब) कर्मदरिद्री
- (क) कर्मर्दरिद्री

SECTION D (Literature)

6. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही **एका** वाक्याचे संदर्भासह स्पष्टीकरण लिहा. 4
- (i) “त्याला त्याच्याशिवाय कुठलेच प्राणी नको आहेत जगायला.”
- (ii) “माझ्या वैयक्तिक जीवनाच्या निराशेतही जगण्याची आशा चिवट राहिली.”
- (iii) “निसर्गाला कुठला आला आहे धर्म ?”
- (ब) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. 1
- सूर्याच्या पिवळ्या तांबूस आणि कोवळ्या किरणात बाबूजी ही —
- [अक्षरे चमकत होती./अक्षरे रडत होती./अक्षरे हसत होती./अक्षरे शोभून दिसत होती.]

7. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 60 शब्दांत लिहा. 8
- (i) रंगमंचावर आलेल्या पुस्तकरावाच्या पोषाखाचे वर्णन करा.
- (ii) आदिलशहा बादशहाने कोणता दर्गा बांधला आणि त्यासाठी कोणत्या जमिनी इनाम म्हणून दिल्या ?
- (iii) नागिणीच्या पिळाने वारुळाच्या रचनेत कोणते बदल सुचविले ?
- (iv) निसर्गाला कोणत्या गोष्टी मंजूर नाहीत ?
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एका वाक्यात लिहा. 2
- (i) नागिणीच्या हुशार मुलाने काय सुचवले ?
- (ii) बाबा आमट्यांनी मनाशी कोणते ध्येय बाळगले होते ?
- (iii) जन्माला आल्या दिवसापासून माणसाला कोणती चिंता असते ?
- (iv) केशवचा स्वभाव कसा आहे ?
8. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका पद्यांशाचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. 4
- (i) “असा प्रलय व्हावा
माणसालाही किंमत यावी
माणूस म्हणून.”
- (ii) “गावापासून केले दूर वीतभरच्या पोटाने
तरी ओळख होतसे अमुची गावाच्या नावाने.”
- (iii) “इंद्रधनूचे रंग वेगळे, तरिही त्यांची एक कमान
विभिन्नतेतहि देश गातसे एकत्वाचे गीत महान.”
- (ब) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा. 1
- आपण सावित्रीच्या कोण आहोत ?
[नाती / लेकी / पाती / ज्योती]

9. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 60 शब्दांत लिहा. 8
- (i) कवीला कोणता प्रलय अपेक्षित आहे ? का ?
- (ii) कवीने स्त्रीच्या सहनशीलतेचे वर्णन कसे केले आहे ?
- (iii) 'एकत्वाचे गीत महान' या कवितेचा भावार्थ लिहा.
- (iv) कवी अनिल पाटील यांनी रेखाटलेले आपल्या गावाचे शब्दचित्र तुमच्या शब्दांत लिहा.
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एका वाक्यात लिहा. 2
- (i) 'आपण धरणी गं' कवितेतील स्त्री कोणती गाणी गाते ?
- (ii) कवयित्रीला आपले जीवन कशाचे मंदिर बनवावेसे वाटते ?
- (iii) कवीच्या मनातील बेचैनी केंव्हा नाहीशी होते ?
10. (अ) खालील पठित उताऱ्यातील ओळी वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 4
- पैलवान दूधकट्टयावर मिळणारे म्हशीचं ताजं आकडी (निरसं) दूध विकत घेतात आणि तिथंच पिऊन पुढे आखाड्यात मेहनतीसाठी जातात. पंचगंगेच्या घाटावर आंघोळीसाठी जात असतात. कोल्हापुर शहराचं हे सांस्कृतिक वैशिष्ट्य महाराष्ट्राच्या इतर कोणत्याही शहरात दिसणार नाही. एकट्या कोल्हापुरात जेवढ्या तालमी (आखाडे) आहेत तेवढ्या तालमी कोल्हापुरपेक्षा कितीही पटींनी मोठ्या असलेल्या महाराष्ट्राच्या कोणत्याही शहरात किंवा महानगरात दिसणार नाहीत. कोल्हापुरी संस्कृतीचे हे वैशिष्ट्य आहे.
- 'व्यायामाचे महत्त्व' या विषयावर तुमचे विचार थोडक्यात व्यक्त करा.
- किंवा**
- तुमच्या परिचयातील एखाद्या गावातील संस्कृतीचे वेगळेपण थोडक्यात वर्णन करा.
- (ब) खालील प्रश्नांची उत्तरे सुमारे 50 ते 60 शब्दांत लिहा. 6
- (i) पंढरपुरी संस्कृतीचे वैशिष्ट्य तुमच्या शब्दांत लिहा.
- (ii) चिनार व जुईला त्यांचे कौतुक केल्यावर का वाईट वाटत असे ?